

Janez Strajnar, dipl. sociolog
Zveza društev medicinskih sester Slovenije

Prof. Ljudmila Bokal
Inštitut za slovenski jezik, Znanstvenoraziskovalni center SAZU
Ljubljana

Zdravstveni obzornik in slovenska medicinska beseda*

UDK 616-083:001.4:050

IZVLEČEK— Prvi del članka obravnava vsebinsko zasnovo in razvoj Zdravstvenega obzornika, strokovnega glasila medicinskih sester Slovenije. V drugem delu so zajete pomembnejše značilnosti vsebinskega, strokovnega, jezikovnega in oblikovnega urejanja glasila ter kronološki pregled rabe strokovnega izrazja v člankih, ki so obravnavali tudi pomen določenih strokovnih izrazov. Sklepni del nakazuje nekatere aktualne naloge v zvezi z oblikovanjem strokovnega izrazja za področje zdravstvene nege, ki spremljajo teoretično in praktično spoznavanje in uvajanje metode procesa zdravstvene nege.

ZDRAVSTVENI OBZORNIK AND SLOVENE MEDICAL TERMINOLOGY. ABSTRACT— Part One outlines the contents and the development of Zdravstveni Obzornik, which is the official journal of Slovenian nurses. Part Two deals with the important features of the editorial objectives concerning the contents, the professional issues, the technical terminology and the form of the journal, including a chronological list of terms dealt with in some articles. In conclusion, the author indicates certain tasks concerning the introduction of new terminology in the field of nursing, which are related to the theoretical and practical aspects of the nursing process method.

Uvod

Centralni higienski zavod, leta 1961 pa takratni Zavod LRS za zdravstveno varstvo v Ljubljani je v obdobju 1954–61 izdal osem letnikov strokovnega časopisa **MEDICINSKA SESTRA NA TERENU**, ki ga štejem za predhodnika sedanjega Zdravstvenega obzornika.

Namenjen je bil predvsem spodbujanju razvoja patronažne službe in uveljavljanju metode polivalentne zdravstveno-socialne obravnave varovancev, hkrati pa je opravljal temeljno nalogo strokovnega izpopolnjevanja medicinskih sester. Z razvojem medicine je namreč postalo timsko delo eno izmed temeljnih načel tudi v zdravstveni dejavnosti, stalno izobraževanje vseh pa velika potreba. Urednica časopisa je bila medicinska sestra Cita Bole, lektor pa Franjo Tominec.

Vsebinska zasnova in razvoj Zdravstvenega obzornika

Po nekajletni prekinitvi, ko medicinske sestre niso imele svojega strokovnega glasila, je leta 1967 izšla prva številka strokovnega glasila z naslovom **ZDRAVSTVENI OBORNIK**. Glasilo je prvi dve leti (1967–68) izhajalo v treh, kasneje (1969–77) v štirih, od leta 1978 dalje pa v šestih številkah na leto. Izdajatelji glasila

* XV. jubilejno spominsko srečanje prof. dr. Janeza Plečnika **SLOVENSKA MEDICINSKA BESEDA**, ki so ga od 5. do 7. decembra 1984 pripravili Inštitut za patologijo, Inštitut za anatomijo, Inštitut za histologijo in embriologijo in Inštitut za sodno medicino Medicinske fakultete Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani. Avtorja sta temo predstavila v okviru obravnave posebnih vidikov medicinske terminologije. Med Razgl 1984; 23; Suppl 7: 649–60.

so do leta 1974 bili Zveza društev medicinskih sester Slovenije, Društvo otroških sester ter Društvo fizioterapevtov in delovnih terapevtov v Ljubljani, od leta 1974 dalje pa glasilo izdaja samo Zveza društev medicinskih sester Slovenije.

Programska zasnova Zdravstvenega obzornika je opredeljena v uvodu prve številke. Vsebinsko naj bi se osredotočil na temeljna vprašanja zdravstvenega varstva: na utrjevanje zdravja in preprečevanje bolezni, na nego bolnika in medicinsko rehabilitacijo. Obravnaval naj bi tudi socialno in psihološko tematiko, seznanjal zdravstvene delavce s srednjo in višjo izobrazbo z novimi dosežki v medicini, obnavljal in dopolnjeval njihovo teoretično in praktično znanje ter opozarjal na pomembnejše oz. prednostne naloge vsakdanje prakse.

Poletarina plačana v gotovini

Zdravstveni obzornik

Naslovna stran prve številke Zdravstvenega obzornika, ki je začel izhajati leta 1967.

Prva glavna in odgovorna urednica glasila je bila medicinska sestra Čita Bole, v uredniškem odboru pa so poleg nje bile še Ivana Dolenc, Anica Gradišek in Cilka Potokar. Prvi letnik je imel 148 strani, izšel pa je z naklado 2000 izvodov.

Leto I

1967

Št. I

Zdravstveni obzornik je bil v začetku nekaj let instruktivno informativno glasilo za medicinske sestre, fizioterapevte in delovne terapevte, po letu 1974 pa je dobil vlogo in oznako informativnega, strokovnega in poklicnega glasila slovenskih medicinskih sester. Od leta 1977 dalje je Zdravstveni obzornik strokovno glasilo medicinskih sester Slovenije, kar je navedeno tudi na novi naslovni strani.

Glasilo naj bi vplivalo na strokovni napredek in kvaliteto poklicnega dela medicinskih sester, jim omogočilo ustrezno orientacijo v sodobni zdravstveni problematiki in njenem reševanju ter spodbujalo društva medicinskih sester in strokovne sekcije pri Zvezi društev medicinskih sester Slovenije k neposrednemu delu med članstvom. Hkrati naj bi bilo glasilo strokovno učno gradivo za dijake in študente medicinskih šol.

Vsebinsko zasnovo glasila, njeno dopolnjevanje in spreminjanje ponazarjajo stalne rubrike, ki v prvem delu vsebujejo tudi strokovne članke o razvoju zdravstvene nege, v drugem pa aktualne novice, probleme in dogodke iz življenja in dela medicinskih sester.

Prvi letniki glasila (1967–69) so imeli naslednje rubrike: Članki, Mejniki našega zdravstva, Zgodovinski portreti, Organizacija zdravstvene službe, Iz društvenega življenja, Osebne vesti, Beleške ob knjigah in Zanimivosti.

2. letnik (1968) je dobil prvo spremembo naslovne strani, 3. letnik (1969) pa še rubriko Novosti – izkušnje – pobude.

Od 4. do 10. letnika (1970–76) se je glasilo le malo spremenilo. Posamezne rubrike so bile opuščene, nekaj pa je bilo uvedenih le občasno: Članki, Leposlovje, Spomini iz NOV, Novosti – izkušnje – pobude, Organizacija zdravstvene službe, Iz društvenega življenja, Osebne vesti, Beleške ob knjigah in Zanimivosti.

Prva sprememba naslovne strani Zdravstvenega obzornika (1968–1976), ki jo je oblikoval arhitekt Mitja Omersa.

Obseg posameznih letnikov in naklada glasila pa je bila po letih njegovega izhajanja naslednja: 1968: 156 strani, 2500 izvodov; 1969: 244 strani, 3000 izvodov; 1970: 256 strani, 3800 izvodov; 1971: 284 strani, 4100 izvodov; 1972: 268 strani, 4400 izvodov; 1973: 292 strani, 4800 izvodov; 1974: 304 strani, 5200 izvodov; 1975: 316 strani, 5500 izvodov; 1976: 352 strani, 5900 izvodov.

Od 11. do 14. letnika (1977–80) se je število rubrik zmanjšalo, nekoliko pa se je spremenilo tudi njihovo zaporedje: Članki, Osebne vesti, Novosti – izkušnje – pobude, Organizacija zdravstvene službe, Iz društvenega življenja, Beleške ob knjigah in Zanimivosti. 11. letnik (1977) je dobil novo naslovno stran (druga sprememba), ki jo je oblikoval arhitekt Mitja Omersa. Članki v prvem delu glasila so se začeli vedno na novi strani, dobili so tudi povzetek (od leta 1981 dalje izvleček) v slovenskem in angleškem jeziku, stalno obliko in sekundarno opremo. Od 13. letnika (1979) dalje imajo članki tudi oznako univerzalne decimalne klasifikacije (UDK), glasilo pa je dobilo slovensko in angleško kazalo, oznako UDK in letno kazalo.

Od 15. letnika (1981) dalje ima glasilo stalno notranjo ureditev, vsebinsko pa je razdeljeno na tri dele: Članki, Novosti – izkušnje – pobude z rubrikami: Razvojno-raziskovalno delo, Strokovno izpopolnjevanje in Organizacija dela ter Iz društvenega življenja z rubrikami: Poročila o delu, Strokovna srečanja, Iz urada Mednarodne zveze medicinskih sester, Osebne vesti, Sporočilo, Slikovno sporočilo (od leta 1981 dalje), Beleške ob knjigah, Iz Biomedicine Slovenice (od leta 1981

VSEBINA

Ota Bole:	
Zavajajoča – namerna prevara	53
vanjuga otroka	
Dr. Danica Miklič:	
Beleške	94
Maričina Smokovič:	
Prasnovanje v bolniš-	
nica	97
Slavica Pogajnik – Tolbič:	
Otrok in bolnica	99
Dr. Joka Stropnik:	
Prigovor boleška na	
vspešnejši predstavi	103
Prim. dr. Kraso Perič:	
Nekaj poglavitij iz socialno	
zdravstvene biomedicine	108
Mira Pridigar:	
Dreblni aspekti o	
valnih stvareh	115
Is. gradiva Zavoda SZD za	
zdravstveno varstvo (N. J.)	
Karakteristike našega psi- zdra-	
stvene inobranjalnega de-	
la	117
San. polk. dr. Niko Sednikar:	
O varstvenih ukrepih v	
službeno-bolešniškem ob-	
sestvi	122
Organizacija zdravstvene	
službe	129
Zgodovinski portreti –	
Prim. dr. Mirko Karlin:	
Is. zgodovinske zdravstvene	
službe bolnišniške in ambul-	
ne	135
Is. društvenega življenja	139
Priloge sestavljajo na delovna	
področja medicinskega	
delnega	140
Beleške ob knjigah	151
Zanimivosti	151,154,154



dalje) in Zanimivosti. Glasilo svoje temeljne naravnosti ni spremenilo, kaže pa se čedalje večja težnja od kronikalnega beleženja dogodkov k prečiščenemu strokovnemu in vsebinskemu konceptu.



Druga sprememba naslovne strani Zdravstvenega obzornika (od leta 1977 dalje), ki jo je ob 10-letnici njegovega izhajanja pripravil arhitekt Mitja Omersa.

Glasilo je dobilo slovensko in angleško kazalo, strokovni članki pa stalno obliko: vsi so se začeli na novi strani, dobili so povzetek (od leta 1981 dalje izvleček) v slovenskem in angleškem jeziku ter bibliografsko navedeno literaturo. Ustalila se je tudi oblika in velikost tiska, precej pa se je povečalo tudi slikovno gradivo. Obseg letnikov in naklada glasila se je z leti njegovega izhajanja še povečevala: 1977: 360 strani, 6500 izvodov; 1978: 440 strani, 7000 izvodov; 1979: 428 strani, 7400 izvodov; 1980: 424 strani, 7650 izvodov; 1981: 440 strani, 6600 izvodov; 1982: 440 strani, 7000 izvodov; 1983: 456 strani, 7000 izvodov in 1984: 440 strani, 7000 izvodov.

Zdravstveni obzornik letos (1984) že osemnajsto leto uspešno uresničuje svojo programsko zasnovo: seznanja predvsem medicinske sestre, pa tudi druge zdravstvene delavce z delom, razvojem, problemi in uspehi na področju zdravstvene nege, jih seznanja s pomembnejšimi novostmi s področja medicine, biomedicine in družboslovja ter z njihovo društveno in družbeno dejavnostjo, povezuje strokovnjake na področju zdravstvene nege ter omogoča izmenjavo strokovnih, organizacijskih, pedagoških in samoupravnih izkušenj iz dela, pomembno prispeva k vzgoji, izobraževanju in stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov, razvija sistematično in metodično proučevanje področja zdravstvene nege ter oblikuje trajne dokumente s tega področja (1).

Kvaliteta strokovnega dela (člankov) v prvem delu glasila se je z leti postopno izboljševala, povečal se je tudi njihov obseg ter število naročnikov. Postopno se je večal tudi obseg posameznih letnikov – od začetnih 148 strani (in 2000 izvodov) leta 1967 na 440 strani (in 7000 izvodov) leta 1978. Takšen obseg in naklado ima tudi osemnajsti letnik Zdravstvenega obzornika.

Pomembnejše značilnosti urejanja Zdravstvenega obzornika in tradicionalno opredeljevanje zdravstvene nege

Bibliografski pregledi Zdravstvenega obzornika po petletnih obdobjih (2, 3, 4) vsebujejo poleg pregleda vsebine po medicinskih strokah v skladu z UDK in bibliografskimi navodili tudi vse pomembnejše podatke o urejanju in izdajanju

glasila: o izdajateljih glasila, urednikih in uredniških odborih, sestavi piscev, notranji ureditvi glasila, obsegu posameznih letnikov, njihovi nakladi idr. Dokumentirajo torej zdravstvena prizadevanja v posameznih obdobjih, hkrati pa so zanimiv prispevek k zgodovini zdravstvene kulture na Slovenskem. V posameznih številkah Zdravstvenega obzornika najdemo tudi krajše zapise o vsebinskem, strokovnem in oblikovnem urejanju glasila.

Glavni in odgovorni uredniki glasila so bili: Cita Bole (1967–69), Neža Jarnovič (1970–74), Anica Gradišek (1975–78), Marija Miloradović (1979–83), Marija Šipec (od 1984 dalje), uredniki pa Neža Jarnovič (1975–79) in Janez Strajnar (od 1980 dalje). Lekturo so opravljali: Franjo Tominec (1967–79), Irena Celec (1980–81) in Ljudmila Bokal (od 1982 dalje).

Franjo Tominec je jezikovno uredil tudi vseh osem letnikov strokovnega časopisa Medicinska sestra na terenu. Svojega dela ni omejil samo na jezikovni pregled prispevkov za objavo. Z izrednim poslušom za lep jezik, dobrim poznavanjem medicinskega izrazja in dolgoletnimi izkušnjami jih je oblikoval v bolj pregledne zapise o delu medicinskih sester in drugih zdravstvenih delavcev.

Medicinska sestra Neža Jarnovič je bila celo desetletje osrednja oblikovalka glasila: opravljala je uredniško in strokovno redakcijo glasila, zbirala strokovne članke, pritegnila k sodelovanju znane zdravnike, spodbujala medicinske sestre k pisanju, jim svetovala, pomagala ter popravljala prispevke za objavo (5).

Za Zdravstveni obzornik so glede na objavljene članke o vsebinskem in metodičnem razvoju zdravstvene nege pri nas značilna tri obdobja: od 1. do 8. letnika, od 9. do 14. letnika in od 15. letnika dalje.

Za prvo obdobje, od 1. do 8. letnika (1967–74), je glede na široko programsko zasnovu – glasilo so izdajale tri društvene organizacije – značilna raznovrstnost krajših prispevkov, ko so imeli predvsem informativno vlogo. Kot avtorji so sodelovali številni znani zdravniki, fakultetni učitelji in medicinski publicisti (Marij Avčin, Janez Fettich, Milko Bedjanič, Janez Milčinski, Mirko Karlin, Zlata Stropnik, Lev Milčinski, Vito Lavrič, Eman Pertl idr.), medicinske sestre (Majda Šlajmer-Japelj, Mira Pridgar, Dina Urbančič, Neža Jarnovič, Marija Miloradović, Anica Gradišek, Stana Kavalič idr.), fizioterapevti in delovni terapevti (Ivana Dolenc, Metoda Kramar, Elizabeta Milič, Marinka Skušek itd.) ter drugi strokovnjaki (Slavica Pogačnik-Toličič, Milica Bergant, Jožica Pirc idr.).

V članku O negi bolnika po smernicah Svetovne zdravstvene organizacije, ki ga je leta 1969 iz nemščine prevedla Breda Möschl, prvič zasledimo razlago izrazov:

- **nega bolnika** v najširšem pomenu besede – kot samostojna naloga medicinske sestre, ki mora »... posamezniku, bolnemu ali zdravemu, pomagati pri izvajanju tistih opravil, ki prispevajo k zdravju, zdravljenju ali k spokojni smrti, torej opravil, ki bi jih bolnik opravil sam brez pomoči, če bi razpolagal s potrebno močjo, voljo in znanjem«,

- **služba nege bolnika** zajema vse tiste dejavnosti v zdravstvu, ki so v organizirani obliki na razpolago bolniku; izraz nega zajema tudi zdravega človeka, obsega torej preventivne in kurativne ukrepe ter rehabilitacijo,

- **sestrska dejavnost** označuje vsa delovna področja medicinskih sester, kjer so te zaposlene,

● natančneje so definirani tudi izrazi: **sistem za razdelitev različnih poklicev na področju nege bolnika, osnovno, nadaljnje in podiplomsko izobraževanje medicinske sestre** (6).

Kasneje sledi tudi razlaga izraza **sestrstvo**, s katerim »zajamemo bolnika kot celovito psiho-somatično osebnost ter pri tem razvijamo in podpiramo fizično, psihično in socialno komponento zdravja...« (7).

To so temeljni izrazi s tega strokovnega področja. Kaže se skrb, da bi jih natančneje definirali, obenem pa se z angleškimi ustrezniki, ki so ob naštetih izrazih navedeni v oklepaju, še čuti nesamostojnost prevajalca pri iskanju ustreznega izraza.

Opredelitev **področja nege bolnika** je pregledno razložila tudi Stana Kavalič (1970), ki prvič navaja bolnikove potrebe, ob katerih se medicinska sestra uveljavlja kot strokovnjakinja za navedeno področje in samostojno opravlja svoje naloge (8).

Delovno področje medicinskih sester še ni enotno poimenovano. Kadar gre za nebolnišnično nego, nekateri avtorji uporabljajo tudi izraze: nega bolnika na domu, domača nega bolnika in laična nega.

Drugo obdobje, od 9. do 14. letnika (1975–80), se začneja z objavo metodoloških smernic za raziskovalno delo (9) in prvimi poizkusi študijskega proučevanja **bolniške nege** – nege bolnika v ožjem pomenu besede, ki se nanaša na osebo v določenem stanju, zato izraz z izpeljavo iz besede bolnik kaže to najožjo povezavo. Razčlenjevanje je vplivalo tudi na poimenovanje ožjega delovnega področja medicinske sestre – **področje bolniške nege**, v objavljeni temeljni vsebinski zasnovi glasila (1975) pa najdemo tudi nedosledno delitev na »področje bolniške nege in nebolnišnična dejavnost medicinske sestre« (10).

Ob metodoloških novostih, ki so se uvedle na tem področju, srečamo izraze: **zdravstveni team** – skupno poimenovanje vseh zdravstvenih delavcev, ki sodelujejo pri zdravljenju bolnika; **negovalni (sestrski) team** – poimenovanje za srednje in višje medicinske sestre; služba domače nege (1976) – »dejavnost, ki naj bi ustrezala določenim potrebam in interesom starejših ljudi na njihovih domovih«. Obenem se priporoča, da naj se namesto izrazov strežništvo, hišna pomoč in laična nega na domu, ki so preohlapno definirani, uporablja izraz **domača nega**.

V prevodih člankov iz angleščine se pojavljajo izrazi: nega, bolniška nega, nega bolnika (kot eno – ali večpomenski izrazi), sestrska stroka, sestrsko osebje in sestrska dejavnost.

● Strokovna nega na bolnikovem domu je leta 1977 opredeljena kot **nega bolnika na domu**. Ta je leta 1980 razdeljena na *strokovno nego bolnika na domu* in *domačo nego* (občasno se še uporablja tudi izraz laična nega na domu). Klasifikacija progresivne nege s stopnjami: *intenzivna nega, polintenzivna nega in standardna nega* temelji na obsegu bolnikovih potreb po negi. Stopnje označujejo bolnikovo stanje, ki napreduje proti ozdravitvi. Obravnava bolnika na domu je glede na bolnikove potrebe, čas negovanja in število negovalcev označena kot *I., II. in III. stopnja domiciliarne nege*.

Pri obravnavi raziskovalnega dela medicinskih sester (od 1979 dalje) se pri

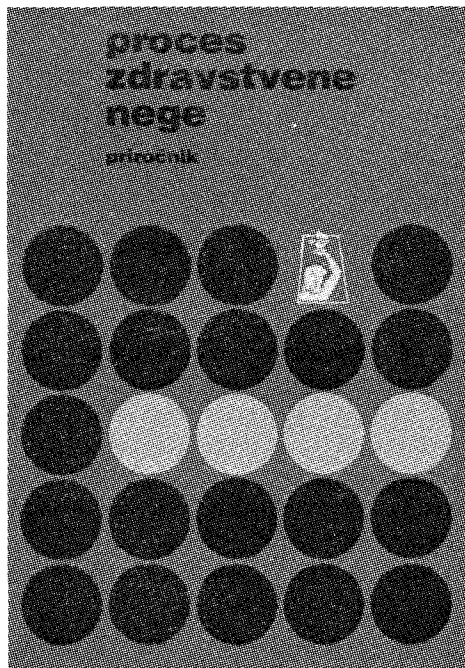
opredeljevanju izvajalca nege dosledno uporabljajo izrazi: *zdravstveni team*, *negovalni team*, konec leta 1980 pa najdemo tudi obliko *zdravstveni tim*.

Ob 10-letnici izhajanja je glasilo imelo skoraj 6000 naročnikov. Postalo je obvezno študijsko gradivo za dijake in študente zdravstvenih šol, učni pripomoček za strokovne izpite ter gradivo za strokovno izpopolnjevanje. Dve tretjini glasila so zavzemali strokovni članki, tretjina pa je bila namenjena društvenim rubrikam. Močno se je razširil tudi krog sodelavcev – zdravnikov in še posebej medicinskih sester s čedalje bolj kvalitetnimi strokovnimi, primarnimi in preglednimi članki.

Priročnik so leta 1981 napisale začasne svetovalkе Regionalnega urada za Evropo Svetovne zdravstvene organizacije: Nicole Delmotte, Jolanta Gorajek, Hanneke van Maanen in Penny Proffit. Naslov izvirnika je The nursing process – teaching manual, prevedla pa ga je Majda Šlajmer-Japelj, koordinatorica mednarodne študije o procesu zdravstvene nege v Jugoslaviji.

Barvno naslovno stran priročnika je po navodilih urednika Janeza Strajnarja oblikoval Nedžad Žujo – štiriindvajset krogov simbolizira čas (neprekinjeno delo medicinskih sester), v katerega je »ujeto« znanje (izstopajoči štirje krogi pomenijo temeljna znanja iz procesa zdravstvene nege), urejeni krogi pa obdajajo znak Zveze društev medicinskih sester Slovenije. Ta je namreč priročnik izdala v marcu 1984 z naklado 3000 izvodov.

Priročnik je temeljno gradivo za teoretično in praktično spoznavanje in uvajanje metode procesa zdravstvene nege pri nas.



Za tretje obdobje, od 15. letnika dalje (od 1981 dalje), je značilna večja količina in kvaliteta člankov medicinskih sester. Številne so ob študiju na II. stopnji pripravile za objavo svoje seminarske in diplomske naloge, v katerih obravnavajo različne vidike zdravstvene nege, socialno-medicinsko problematiko ter strokovno dejavnost medicinskih sester. Pomemben vir člankov in prispevkov za stalne rubrike so tudi številni seminarji strokovnih sekcij Zveze društev medicinskih sester Slovenije. V posameznih številkah glasila prevladujejo članki s področja zdravstvene nege, še posebej pa so aktualne informacije o poteku mednarodne študije Proces zdravstvene nege. Le-te imajo stalno mesto v rubriki Razvojno-raziskovalno delo. Pri izbiri člankov za objavo je uredništvo dajalo prednost člankom, ki so bili tudi metodično dobro zasnovani – glede načina razkrivanja in utemeljevanja problema, prikazovanja in razpravljanja o rezultatih obravnave, opreme člankov in pravilnega citiranja ugotovitev drugih avtorjev. Uredništvo je več časa namenjalo tudi individualnemu delu z avtorji pri reševanju strokovnih, terminoloških in jezikovnih popravkov ter pripravilo okvirna navodila za sodelavce in dopisnike Zdravstvenega obzornika.

Zdravstveni obzornik je izdal tudi dve tematski številki: Delo in izobraževanje medicinskih sester (1981, 7000 izvodov) in Živeti s hemofilijo (z barvno prilogo; 1983, 8000 izvodov).

V prvi tematski številki za opredeljevanje stroke in njene metodike prvič zasledimo rabo izrazov: **zdravstvena nega**, **zdravstvena nega bolnika oz. varovanja** in **proces zdravstvene nege** z več fazami: ocena negovalnih potreb in možnosti, načrtovanje vsebine in metode dela, izvajanje načrta nege z dokumentiranjem in vrednotenje s povratno informacijo (11). Razloženi so v nadaljevanju.

Ob obravnavi Strokovnih navodil za organiziranje in izvajanje zdravljenja in nege bolnika na domu (12, 13) se je leta 1982 pokazala potreba po enotni rabi in ustaljevanju strokovnega izrazja. Zato je bilo pri Zvezi društev medicinskih sester Slovenije dogovorjeno, da se uporabljajo izrazi:

- **zdravstvena nega** – namesto dosedanjega izraza nega bolnika v najširšem smislu, s katerim poimenujemo strokovno področje, ki dobiva značilnosti samostojne vede medicinskih znanosti; opravljajo jo zdravstveni delavci na tem področju, namenjena pa je vsem varovancem, zdravim in bolnim; izrazi sestrška nega, zdravniška nega in medicinska nega so neprimerni, ker so preozko vezani le na izvajalca ali delitev strokovne dejavnosti;

- **zdravstvena nega bolnika** – namesto izraza bolniška nega (nega bolnika v ožjem smislu) za vso strokovno dejavnost, ki je v organizirani obliki namenjena bolniku; po krajevnem kriteriju je to lahko **zdravstvena nega bolnika v bolnišnici** (v stacionarnih zdravstvenih organizacij in socialnih zavodov) ali **zdravstvena nega bolnika na domu** v osnovnem zdravstvenem varstvu; primerna pa je tudi raba izrazov z določenejšo opredelitvijo bolnika po ožjem strokovnem področju, organskem sistemu ali zdravstvenem problemu, npr. *zdravstvena nega onkološkega bolnika*, *zdravstvena nega srčnega bolnika*, *zdravstvena nega bolnika s subarahnoidalno krvavitvijo* itd.;

Z izrazom **domača nega** poimenujemo dejavnost, ki jo opravljajo v nebolnišničnem okolju neprofesionalni izvajalci, zajema pa: **samooskrbo** (samopomoč bolnika) in **nego, ki jo opravljajo svojci**, **sosedska pomoč**, ki jo prostovoljno nudijo občani, in **pomoč na domu**, ki jo opravljajo socialni zavodi s storitvami zunanje dejavnosti in gospodinjski servisi (13).

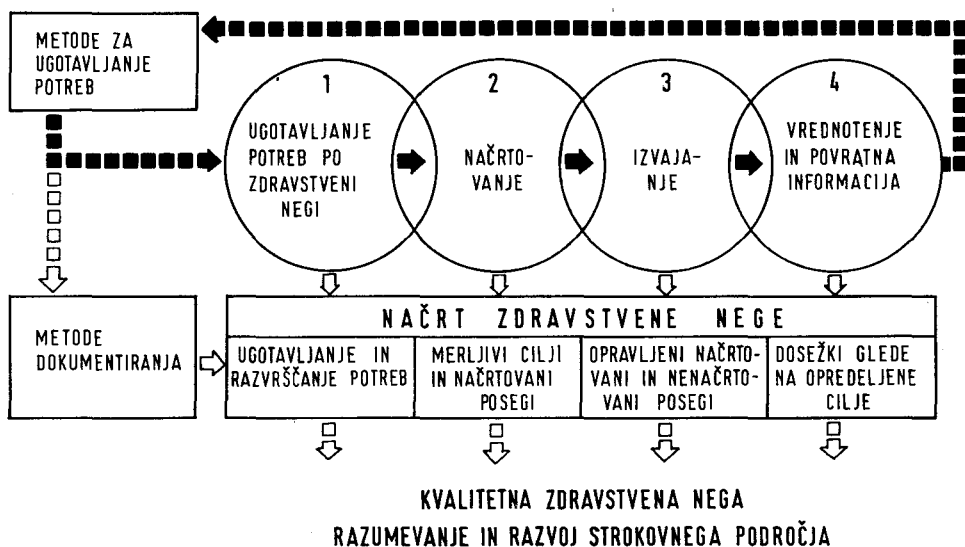
Uredništavo Zdravstvenega obzornika aktivno sodeluje tudi pri opredeljevanju in usklajevanju delovnih programov strokovnih sekcij Zveze društev medicinskih sester Slovenije, spodbuja usmerjeno in sistematično obravnavo področja zdravstvene nege, saj tudi manjše število seminarjev lahko z objavo kvalitetnih člankov v določeni meri zagotovi stalno strokovno izpopolnjevanje, ter opozarja na dokumentirano vrednost strokovnega glasila.

Procesno opredeljevanje zdravstvene nege in strokovno izrazje

Zveza društev medicinskih sester Slovenije je marca 1984 v okviru svoje založniške dejavnosti izdala prevod priročnika iz mednarodne študije pri Regionalnem uradu za Evropo Svetovne zdravstvene organizacije PROCES ZDRAVSTVENE NEGE, ki bo temeljno gradivo za teoretično in praktično spoznavanje in

uvajanje **metode procesa zdravstvene nege** pri nas. Priročnik pomeni prelomnico v dosedanjem obravnavanju varovancev: metoda pojasnjuje sistem značilnih ukrepov in posegov v zdravstveni negi, ki so namenjeni zdravju posameznika, družine in družbene skupnosti; sistematično delo upošteva individualne posebnosti potreb varovancev, zato so pri obravnavi oz. zdravljenju aktivno soudeleženi; kritično presojanje in odločanje o načinu, obsegu in trajanju zdravstvene nege pa poteka na podlagi dokumentiranih dejstev, ki se lahko stalno preverjajo.

METODA PROCESA ZDRAVSTVENE NEGE



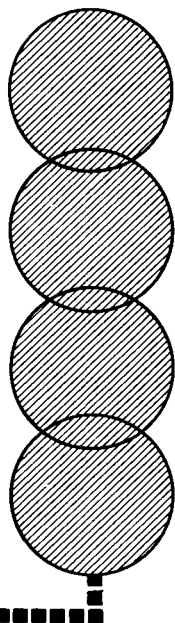
Proces zdravstvene nege, kot je prikazan v priročniku, ima štiri faze: *ugotavljanje potreb po zdravstveni negi in dejanskih možnosti za izvajanje načrta zdravstvene nege, načrtovanje dela, izvajanje načrta zdravstvene nege ter vrednotenje dosežkov in povratne informacije* (14).

Proces zdravstvene nege se mora pri nas najprej razviti kot učna metoda pri vzgoji in izobraževanju medicinskih sester. Izobraževalni programi morajo vsebovati tudi ustrezno izrazje. Pri tem bo nujno potrebno tesno sodelovanje med zdravstvenimi šolami in negovalnimi timi v zdravstvenih organizacijah ter jezikovnimi svetovalci. Oblikovanje našega strokovnega izrazja na področju zdravstvene nege pa se bo nanašalo predvsem:

- na **opredeljevanje koncepta ugotavljanja potreb po zdravstveni negi**: opisovanje zdravstvenega stanja varovanca, njegovih telesnih, duševnih in socialnih potreb, dejanskega in možnega zdravstvenega problema, rabo komunikacijskih metod, kritično presojanje v posameznih stopnjah ugotavljanja potreb ter uvajanje ustreznih dokumentov;

- na **opredeljevanje in analizo koncepta načrtovanja zdravstvene nege**: kritično presojanje pri načrtovanju in sprejemu odločitev, postavitve ciljev zdravstvene nege, usmerjene k varovancu, kot celote medsebojnih odnosov, ukrepov in

OBLIKOVANJE STROKOVNEGA IZRAZJA NA PODROČJU ZDRAVSTVENE NEGE



OPREDELJEVANJE KONCEPTA OGOTAVLJANJA POTREB PO
ZDRAVSTVENI NEGI

OPREDELJEVANJE IN ANALIZA KONCEPTA NAČRTOVANJA
ZDRAVSTVENE NEGE

OPREDELJEVANJE IZVAJANJA ZDRAVSTVENE NEGE

OPREDELJEVANJE VREDNOTENJA ZDRAVSTVENE NEGE

NALOGE V ZVEZI Z NOVIM POIMENOVANJEM - DOLOČITI ENOTEN, ENOPO -
MENSKI IN JEDRNAT (TELEGRAFSKI) SLOG - PROBLEM PONAŠEVANJA
TUJIH IZRAZOV

posegov ter njihovo preverjanje skupaj z varovancem, pisanje načrta zdravstvene nege ter določitev meril za vrednotenje dosežkov;

- na **opredeljevanje izvajanja zdravstvene nege**: ločevanje tradicionalne nege, ki je zasnovana na posegih, in zdravstvene nege kot sistematične dejavnosti, možnosti prilagajanja zdravstvene nege individualnim potrebam varovanca ter uvajanje sistematičnega dokumentiranja za neprekinjen potek zdravstvene nege in zdravljenja ter usklajeno delo negovalnega in zdravstvenega tima;

- na **opredeljevanje vrednotenja zdravstvene nege**: različni vidiki vrednotenja, stopenjsko dokumentiranje vsakega napredka v zdravju varovanca, kritično vrednotenje dosežkov zdravstvene nege glede na zdravstveno stanje varovanca in delo vseh članov negovalnega tima ter pomen dokumentiranega vrednotenja.

Glavni jezikovni problemi, ki se bodo pri tem pojavljali, bodo predvsem tile:

- pojavile se bodo **naloge v zvezi z novim poimenovanjem**, ker gre za določen napredek v razvoju stroke,

- treba bo **določiti enoten, enopomenski in jedrnat (telegrafski) slog** za določanje bolnikovega stanja glede na to, ali bo sporazumevanje med negovalnim in zdravstvenim timom ustno in pisno, vsi posegi zdravstvene nege pa se bodo dokumentirali in vrednotili,

- ker bomo prek Regionalnega urada za Evropo Svetovne zdravstvene organizacije vezani na države, v katerih je omenjena metoda že v veljavi, in na prevajanje tozadevne literature, se odpira **problem ponaševanja tujih izrazov**.

Sklepiti je mogoče, da so aktualne naloge v zvezi s strokovnim področjem zdravstvene nege mnogovrstne in zahtevne. Ta stroka je namreč razmeroma mlada

in še išče najprimernejšo metodo za svoje delovno področje. Kljub določenim nedoslednostim v rabi strokovnega izrazja je del tega že ustalila, zato bo lažje našla primerne rešitve tudi v prihodnje.

Literatura:

1. Pravilnik o založniški dejavnosti Zveze društev medicinskih sester Slovenije. Zdrav Obzor 1983; 17: 121.
2. Tominec F. Bibliografski pregled I. do V. letnika revije »Zdravstveni obzornik«. Zdrav Obzor 1972; 6: 178–208.
3. Tominec F. Bibliografski pregled VI. do X. letnika revije »Zdravstveni obzornik«. Zdrav Obzor 1978; 12: 203–40.
4. Posavec A. Bibliografski pregled Zdravstvenega obzornika od XI. do XV. letnika (1977–1981). Zdrav Obzor 1982; 16: 305–44.
5. Strajnar J. Urednica našega glasila je končala z delom. Organizacijski, vsebinski in oblikovni prispevek urednice; medicinske sestre Neže Jarnovič k razvoju Zdravstvenega obzornika. Zdrav Obzor 1980; 14: 291–306.
6. Anon. O negi po smernicah Svetovne zdravstvene organizacije. Zdrav Obzor 1969; 3: 163–5.
7. Gradišek A. Petdeset let dela in oblikovanja medicinske sestre na Slovenskem. Zdrav Obzor 1970; 4: 17.
8. Kavalič S. Sodobni koncept za nego bolnika. Zdrav Obzor 1970; 4: 125–30.
9. Kavalič S. Raziskovalno delo na področju bolniške nege. Zdrav Obzor 1974; 8: 217–30.
10. Uredništvo: Temeljna vsebinska zasnova Zdravstvenega obzornika. Zdrav Obzor 1975; 9: 1.
11. Kavalič S. Ocenjevanje bolnikovih potreb v negovalnem procesu. Zdrav obzor 1981; 15: 112–7.
12. Strokovna navodila za organiziranje in izvajanje zdravljenja in nege bolnika na domu. Zdravstveno varstvo. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za zdravstveno varstvo, 1982; 18.
13. Skok A. Organizacijski vidiki zdravstvene nege bolnika na domu v osnovnem zdravstvenem varstvu. Zdrav Obzor 1982; 16: 221.
14. Proces zdravstvene nege. Priročnik. Ljubljana: Zveza društev medicinskih sester Slovenije, 1984: 27–8.

IZ ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI ZDMSS

Vse zdravstvene delavce, šole in zdravstvene organizacije obveščamo, da imamo stalno na zalogi naslednje publikacije:

● **ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENEGA VARSTVA** (M. Mally). Dopolnjen prvi ponatis. Ljubljana 1983; 228 strani; cena: 400 din;

● **DOLŽNOST ZDRAVSTVENIH DELAVCEV IN ZDRAVSTVENIH ZAVODOV GLEDE NA PRVO POMOČ IN OŽIVLJANJE** (J. Milčinski). Popr. ponatis. Ljubljana 1981; 12 strani; cena: 25 din;

● **KODEKS ETIKE ZDRAVSTVENIH DELAVCEV SFR JUGOSLAVIJE**. Ljubljana 1983; cena: 25 din;

● **PROCES ZDRAVSTVENE NEGE. PRIROČNIK**. Ljubljana 1984; 72 strani; cena: 250 din;

● **ŽIVETI S HEMOFILJO**. Posebni odtis tematske številke Zdravstvenega obzornika o hemofiliji. Ljubljana 1983; 120 strani; cena: 100 din.

Vse publikacije dobite pri Zvezi društev medicinskih sester Slovenije, 61000 Ljubljana, Vidovdanska 9, vsak dan, razen sobote, od 10. do 14. ure, ob sredah pa od 10. do 16. ure.

Uredništvo